

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku

k odôvodneniu nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 469/2022 z 10. decembra 2024

1. V súlade s § 67 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripájam k nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 469/2022 z 10. decembra 2024 na doplnenie dôvodov odlišné stanovisko. S nálezom sa stotožňujem.

2. Najskôr stručne k skutkovým okolnostiam. Sťažovateľka opakovane reklamovala neprimeranú sumu vyfakturovanú za dodávku plynu, ktorá vychádzala z nameranej spotreby plynu na dotknutú domácnosť (spotreba bola o 800 m³ väčšia ako dovtedajšia priemerná spotreba plynu na dotknutú domácnosť). Jej reklamácia nebola uznaná, čo napokon sťažovateľka riešila nielen výmenou plynomeru, ale aj výmenou dodávateľa. Odbery sa podľa nej následne opätovne dostali na úroveň pred obdobia reklamácie. Na súdoch sťažovateľka proti žalobe o zaplatenie neuspela, pretože podľa dodávateľa (a súdov) mala správne požiadať o preskúšanie plynomeru podľa osobitného ustanovenia zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o energetike“), čo neučinila. Po výmene plynomera, ktorý zostal vo vzťahu k sťažovateľke nepreskúšaný, už bolo objektívne nemožné zistiť jeho prípadné chyby. Sťažovateľka márne namietala, že jej reklamácia bola práve o namietaní správnosti merania, čo malo implikovať preskúšanie plynomeru ako jediný možný postup pri zistení skutočnej vady plynovej služby.

3. Kvalita rozmanitých vzťahov sa mnohokrát ukáže, až keď v nich dôjde ku kríze. Takou krízou je aj reklamácia vady dodaného produktu, tu plynovej služby. Sťažovateľke súdy neuznali, že obsahom jej reklamácie bola nevyhnutne aj žiadosť o preskúšanie plynomeru a že takýto obsah reklamácie mali súdy vyvodit' po náležitom výklade zmluvných podmienok.

4. Ústavný súd nemohol mať ambíciu vecne riešiť otázku obsahu reklamácie, pretože k jej obsahu sa musí vrátiť dovolací súd. Okrem iného bude pred najvyšším súdom vyznievať otázka, čo iné mohlo byť obsahom nie jedinej reklamácie, ak nie výhrada správnosti meradla, a či sa takáto výhrada dá preveriť inak ako jeho preskúšaním, a to všetko vo svetle cieľov smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/73/ES z 13. júla 2009 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, ktorou sa zrušuje smernica 2003/55/ES (Ú. v. EÚ L 211, 2009, s. 94), (v ďalšom texte aj „druhá plynová smernica“).

5. Nepochybne ide o sféru záujmu Európskej únie a na porovnanie vyberám dva prípady, v ktorých Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) interpretoval v okolnostiach vecí európske reklamačné právo. V komparácii síce ide o smernicu k vadám výrobkov (smernica Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar), no z hľadiska naplňovania cieľov smerníc určených pre súdy (čl. 288 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) majú pri vybavovaní reklamácií značnú interpretačnú hodnotu.

6. Vo veci C-497/13 (rozsudok Súdneho dvora Faber zo 4. 6. 2015) kupujúcej zhorel automobil, no na súde si (napriek zastupovaniu advokátom) neuplatnila priaznivejšie spotrebiteľské právo (obdobne v preskúmvanej veci sa sťažovateľka použitia

spotrebiteľských noriem nedomáhala, pozn.). Súdny dvor konštatoval, že ciele smernice dopadajú na spotrebiteľa bez ohľadu na to, či je zastúpený advokátom. Používajúc spotrebiteľské právo, sa má v okolnostiach veci predpokladať, že vada existovala už v čase predaja. Z tohto prístupu Súdny dvor nevyňal odvolací súd a pripomenul, že ochrana sa má poskytnúť obdobne ako pri používaní vnútroštátnych pravidiel verejného poriadku.

7. V inej veci Súdny dvor konštatoval mimoriadnu náročnosť, ktorej čelí spotrebiteľ pri voľbe práva, ak je nezhoda medzi zmluvou a tovarom (išlo zatekanie do interiéru auta) ovplyvnená odbornou technickou záležitosťou. Preto pri nesprávnom výbere práva na odstúpenie od zmluvy malo byť implicitne brané do úvahy menšie právo na zľavu z kúpnej ceny a proces, ktorý takejto zmene práva bránil, bol označený za euronekonformný. Súdny dvor tým odmietol absolútny neúspech spotrebiteľa v súdnom konaní napriek včas uplatnenej objektívne existujúcej vade produktu. Tomu nezodpovedá taký výsledok súdneho konania, keď napriek včas uplatnenej reklamácie objektívne existujúcej vady spotrebiteľ neuspeje so žiadnym právom, pretrvávajú dopad vady kúpeného produktu a navyše má spotrebiteľ uhradiť náklady súdneho konania.

8. Podľa odôvodnenia bodu 48 druhej plynovej smernice: *„Záujmy spotrebiteľov by mali byť stredobodom tejto smernice a kvalita služieb by mala byť ústrednou zodpovednosťou plynárenských podnikov. Musia sa posilniť a zaručiť existujúce práva spotrebiteľov, pričom by mali byť transparentnejšie... Členské štáty alebo, ak tak ustanoví členský štát, regulačné orgány, by mali presadzovať práva spotrebiteľov.“*

9. Podľa čl. 3 ods. 3 uvedenej smernice s názvom „Povinnosti služby vo verejnom záujme a ochrana spotrebiteľa“: *„Členské štáty prijímú náležité opatrenia na ochranu koncových odberateľov a zabezpečia... Členské štáty zabezpečujú vysoký stupeň ochrany spotrebiteľov, najmä vzhľadom na transparentnosť týkajúcu sa zmluvných podmienok, všeobecných informácií a mechanizmov riešenia sporov... Tieto opatrenia musia zahŕňať opatrenia uvedené v prílohe I, aspoň pokiaľ ide o odberateľov plynu v domácnosti.“*

10. Podľa prílohy I k tejto smernici nazvanej „Opatrenia na ochranu spotrebiteľa“, bod 1: *„Bez toho, aby boli dotknuté právne predpisy Spoločenstva v oblasti ochrany spotrebiteľa... opatrenia uvedené v článku 3 majú odberateľom zabezpečiť, aby dostávali transparentné informácie o uplatňovaných cenách a tarifikách a o štandardných podmienkach týkajúcich sa prístupu k plynárenským službám a ich využívania.“*

11. Analogicky aj pravidlo obsiahnuté v čl. 3 ods. 3 druhej plynovej smernice požadujúce transparentnosť týkajúcu sa zmluvných podmienok, všeobecných informácií a mechanizmov riešenia sporov v záujme dosiahnutia vysokého stupňa ochrany spotrebiteľov je na úrovni pravidla *ordre publique*, a to vzhľadom na povahu a význam, ktorý táto smernica priznáva ochrane spotrebiteľa.

12. Poukazujem na trend, ktorý predstavuje nová smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1788 z 13. júna 2024 o spoločných pravidlách pre vnútorné trhy s obnoviteľným plynom, so zemným plynom a s vodíkom, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2023/1791 a zrušuje smernica 2009/73/ES, ktorá je v otázke ochrany spotrebiteľa ešte dôslednejšia, keď v čl. 11 ods. 3 požaduje, aby *„sa zmluvné podmienky poskytovali jasným a jednoznačným jazykom,*

ktorý je ústretový voči spotrebiteľom. Koncovým odberateľom sa musí poskytnúť jeden súhrn hlavných zmluvných podmienok, a to výstižným a jednoduchým jazykom a v dobre viditeľnej forme. Členské štáty vyžadujú, aby dodávateľ používal bežnú terminológiu.“.

13. Z uvedeného vyplýva, že požiadavka vysokej náročnosti na transparentnosť zmluvných podmienok je pri porovnávaní plynových smerníc kontinuálna a permanentná (pozri analogicky rozsudok Súdného dvora Stadtwerke Neuwied z 2. 4. 2020, C-765/18, EU:C:2020:270, bod 29).

14. Je zrejmé, že dotknutá zmluvná podmienka o podávaní žiadosti na preskúšanie meradla umiestnená v inej časti zmluvy, ako sú ustanovenia o reklamácii, vyvoláva otázky z hľadiska transparentnosti. Pred všeobecnými súdmi je nastolená (*i. a.*) otázka vplyvu princípu efektivity únieho práva vo vzťahu k predpisu normujúcemu žiadosť o preskúšanie meradla (§ 76 ods. 8 zákona o energetike), ktorý ju neprepája s pojmom sťažnosť používaným druhou plynovou smernicou. Podľa jej prílohy má zmluva s poskytovateľom obsahovať aj informáciu o právach spotrebiteľa vrátane informácie o vybavovaní sťažností.

15. Z hľadiska teórie nie je žiadosť o preskúšanie považovaná za reklamáciu v zmysle definície zavedenej zákonom o ochrane spotrebiteľa (reklamácia ako uplatnenie zodpovednosti za vady tovaru alebo služby získané za odplatu – meradlo nezískané za odplatu zostáva majetkom poskytovateľa). Tento konštrukt však nie je pre spotrebiteľa jednoducho poznateľný a pochopiteľný. V zmluvných podmienkach by v rámci práv spotrebiteľa malo byť jasne a zrozumiteľne uvedené, že súčasne s reklamáciou je potrebné požiadať aj o preskúšanie meradla. Minimálne by mal mať poskytovateľ povinnosť v súlade s dobrými mravmi poučiť spotrebiteľa vzhľadom na okolnosti podávanej reklamácie/sťažnosti (v tomto prípade minimálne dve reklamácie, z ktorých muselo byť poskytovateľovi zjavné, že namieta množstvo nameranej spotreby vykazované meradlom, a teda príčinou mohla byť len chyba meradla, a nie nesprávny odpis údajov z meradla), že by mal podať aj žiadosť o preskúšanie meradla. A čo sa týka otázky, že sa odberateľ neodvolávala na svoje postavenie spotrebiteľa, samotný zákon ho považuje za spotrebiteľa – § 17 ods. 1 zákona o energetike.

V Košiciach 10. decembra 2024

Peter Straka
sudca